

# YAKIN YERLERİ GEZİYORUZ





### Yakın Yerler Gezi Güzergahı

- Kültepe Kaniş Karum Sf.136
- Sultan Hanı Sf.142
- Bünyan Ulu Cami Sf.144
- Kayabaşı Mağaraları Sf.145
- Melikgazi Türbesi Sf.146
- Karatay Hanı Sf.148
- Gesi ve Gesi Kuş Evleri Sf.151
- Ağırnas Yer Altı Şehri Sf.152
- Mimar Sinan'ın Evi Sf.153
- Talas Yer Altı Şehri Sf.154
- Ali Dağı Yamaç Paraşütü Sf.156
- Erciyes Dağı ve Tekir Yaylası Sf.158
- Fraktın Kaya Kabartmaları Sf.162
- İmamkulu Kaya Kabartması Sf.163
- Gereme Harabeleri Sf.164
- Kara Mustafa Paşa Kervansarayı Sf.165
- Aladağlar Milli Parkı Sf.166
- Yedigöller Sf.168
- Hacer ormanı Sf.169
- Kapuzbaşı Şelaleleri Sf.170
- Zamantı Irmağı ve Rafting Sf.172
- Sultan Sazlığı Kuş Cenneti Sf.174
- Soganlı Vadisi Sf.176



## Kültepe Kaniş-Karum

Kayseri'nin 21 km kuzeydoğusunda yer alan Kültepe, MÖ 3. binin sonu ile 2. binin ilk çeyreğinde yerli halkın oturduğu Kaniş ve Asurlu ticaret kolonilerinin yerleştiği pazar yeri Karum'dan oluşmaktadır. Kaniş, MÖ 2. binin ilk çeyreğinde hüküm süren Kaniş Krallığı'nın merkezi ve aynı zamanda Anadolu'daki ticaret kolonilerinin başkentidir.

Erciyes Dağı'nın eteğinde, bereketli, iyi sulanan ovanın ortasında, doğal ve tarihî anayolların birleştiği noktada yer alan Kültepe, M.Ö. 2. binde Anadolu-Mezopotamya-Suriye arasında Anadolu'nun uluslararası ticaret ve sanat merkezi olmuştur. Kaniş ve Karum'un boyutları göz önüne alınca, burası Yakınoğlu'nun da en büyük ören yerlerinden biridir. Kültepe iki bölümden oluşmaktadır.

**Kaniş (Tepe):** Orta Anadolu höyüklerinin en büyüklerinden biridir. Çok tahrip edilmiştir. Tepe'nin doğu kenarına daha yakın olan Sitadel, etrafındaki düzlükten 5 m daha yüksektir. Sitadel'in ve Tepe'nin etrafı birer surla çevrilidir. Krallar ve yerli halk bu müstahkem tepede oturuyordu.

**Karum (Aşağı Şehir):** Kaniş'in aşağı şehri ise en çok 250 sene iskân edilmiş bir alandır. Tepe'den çok sonra kurulmuş ve ondan çok daha önce terk edilmiştir. Anadolu'daki Eski Asur Ticaret Kolonileri'nin merkezi olan Kaniş Karumu, Tepe'yi kuşatan Aşağı Şehir'de yer almaktadır.

### Kültepe'nin Keşfi

Kültepe, araştırmacıların dikkatini 1881'den sonra çekmiştir. B. Hrozny 1925'te rastlantı sonucu bazı tabletlerle karşılaşmıştır. Bu tabletlerin incelenmesi sonucunda burasının Asur Ticaret Koloni merkezi Karum olduğu anlaşılmıştır. Karum'da 1948 yılından itibaren Prof. Dr. Tahsin Özgüç



Kültepe tabletleri

başkanlığındaki heyet tarafından sistemli olarak kazı yapılmıştır. Anadolu'daki ilk yazılı vesikalar Kültepe'de bulunmuştur. Kültepe tabletleri denilen ve Asurlu tüccarlara ait bu vesikalar, Asur lehçesi ve çivi yazısı ile yazılmıştır.

### Kaniş'te Yerleşimler

Tarihi boyunca, bazı göçler ve savaşlar sonucu kesintiler olmakla beraber, höyükte sürekli bir yerleşim var olmuştur. Kültepe'de yapılan kazılar



← Anadolu'nun en eski ticaret merkezlerinden biri olan Karum

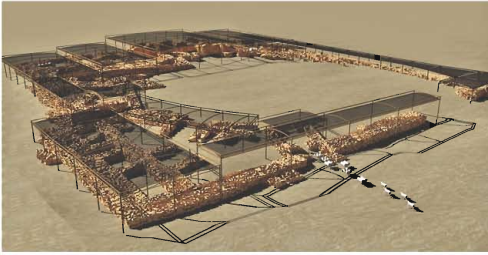


Oren yerinde gün ışığına çıkarılan ve düzenlenen Karum höyüğü

sonucunda bol miktarda çivi yazılı tabletler, seramikler, mimari kalıntılar ele geçirilmiştir. Höyükte yapılan kazılarda geniş binalar, tek vücutlu fakat çok başlı idoller, çiplak

ticaret kolonileri ve yerleşim alanları kurmuşlardır. Burada ortaya çıkan höyük ve Karum'da dinsel ve yönetim yapıları, evler, dükkânlar ve atölyelerin mimari kalıntıları, günü-

devrini oluşturan II. tabakası tam teşekküllü bir ticaret şehri için tipik bir örnek oluşturmaktadır. II. tabaka şehir, bir arabanın geçebileceği genişlikteki sokaklar ile çeşitli mahallelere ayrılmış ve bu mahallelerin arasında küçük meydanlar bırakılmıştır.



Asurlu tüccarlar daha çok bir arada oturmayı tercih ederken yerli halkla karışık oturanlar da bulunmaktaydı. II. tabakada Asurluların daha çok şehrin orta ve kuzey kesiminde yerlilerin ise, güney bölgesinde oturdukları anlaşılmıştır. Büyük atölyeler, tamirhaneler, dökümcüler şehrin orta kısmında bulunmaktaydılar. İb katı adı verilen şehir ise, II. tabaka şehriden daha geniş bir sahayı kapsamaktadır. Şehrin evleri daha büyük ve iç teşkilatı da daha geniştir.

heykeller ve özellikle boyalı seramiği, Kültepe'nin Eski Bronz Çağı'nda Anadolu'nun en önemli şehirlerinden biri olduğunu ortaya koymaktadır. Yapılan yüzey araştırmaları, yörede Kalkolitik, hatta Neolitik dönemde yerleşim olabileceği yolunda da ipuçları elde edilmiştir. M.Ö. 1950-1650 yıllarında Anadolu'da Asurlular önemli

müze açık hava müzesi olarak sergilenmektedir.

### **Karum'da Şehir Yapılanması**

Yerli halk ile Asurlu tüccarlarının birlikte oturdukları Karum, şehircilik bakımından da önemlidir. Koloni Devri'nde henüz Anadolu'da bu şekli almış bir sivil şehir örneği bulunmamıştır. Karum'un her dört tabakası, özellikle Koloni

Yazılı belgelerin bu katta az bulunmasına rağmen, Ib şehri de en az II. tabaka kadar zengindir. Asur ile Anadolu arasındaki ticaret bu dönemde önemini sürdürmüş olduğu gibi, arkeoloji bakımından önemini yitirmemiştir.

### **Karum'da Mimari**

II- Ib katı binalarının yapı teknikleri ve planları birbirine benzemektedir.

Bu katlarda yapıların temelleri taştır. Andezit kolay kırıldığından yapı ustaları düz taşlar kullanmışlardır. Üstüne kerpiç duvarın bastığı taşların düzgün olmasına özen gösterilmiştir. Harç her zaman olduğu gibi çamurdur. II. kat yapılarında taş direk kullanılmamıştır.

Ağaç dikmeler dam örtüsünü taşıyan ahşap kirişlere kaide görevi yapmıştır. Evler sıvalı olup, odaların tabanları sıkıştırılmış topraktır. Evlerden bazılarının dar ve uzun odaları veya mer-



*Kültepe'de bulunan Anadolu'nun ilk yazılı kaynağı Asur tabletleri*

kezî salonu yassı taş döşemelidir. Evlerin planları dikdörtgendir. Üst katta bir oda bulunup, hayatın önemli bir kısmı zemin önemli bir kısmı zemin tandırılı odada geçmekteydi.

### **Karum'da Sosyal Yapı**

Asurlular Karum'un sınırlı bir bölümüne topluca yerleşmişlerdir. Asurlularla temas olan yerli tüccarlar da onlara yakın mahallelerde oturmuşlardır. Yerli halkın büyük kısmının yaşam alanı ise Karum'un geniş mahalleleridir. Nüfusun büyük kısmını yerliler, tüccarların çoğunluğunu Asurlular oluşturmaktaydı.

### **Karum'da Ticari Hayat**

Karum'un II. ve I. katlarında ele geçen eski Asur dilinde yazılmış çivi yazılı tabletler, Anadolu ile Asur arasında sürdürülen ticaret ilişkileri konusunda ayrıntılı bilgiler vermektedir. Bunlara dayanarak, o dönemde tüccarların birbirlerinden borç alıp verdikleri, faiz işlemlerinin yapıldığı, evlenme ve boşanma gibi detaylı bilgilerin yanı sıra, veraset, esir ticareti, mahkeme kararları ile ilgili yazışmaları içeren bilgiler öğrenilmiştir. Bunların yanı sıra, sayıları az da olsa, edebi metinlere ve eğitimle ilgili bilgileri içeren tabletlere rastlanmıştır. Ele geçen bu çivi yazılı tabletler Anadolu'nun günümüze ulaşan en eski yazılı belgeleridir. Bu tabletlere dayanarak Kültepe-Kaniş'in Anadolu'daki ticaret kolonilerinin merkezi olduğu ortaya konmaktadır. Aynı zamanda Kaniş, bu Krallığın da merkezidir.



### Kültepe Buluntuları

Kültepe'de topraktan hayvan şeklinde içki kapları ortaya çıkarılmış ve bunların son derece ustalıkla yapıldığı da görülmüştür. Ayakta duran, yatan, diz çökmüş durumda tasvir edilmiş bu içki kaplarının yanında, hayvan başı şeklinde olanları da vardır. Bu kutsal hayvan biçimli kaplar, kıymetli madenlerden yapılmış olanların taklididir. En çok rastlanan ritonlar, aslan, boğa, antilop, kartal biçimli olanlardır, içine tabletlerin konulduğu pişmiş topraktan, mühür baskılı binlerce zarf bulunmuştur.



Hayvan başı  
figürlü kúp

Mühür ve baskılar, sosyal yapıya uygun olarak çeşitli üsluplarda hazırlanmıştır. Her iki katta da üslupların gelişimini izlemek ve bunları kronolojik biçimde göstermek mümkündür. Silindirik baskıların büyük çoğunluğu ikinci kattadır. Bu çağda Mezopotamya ile kurulan sıkı ilişkiler, Anadolu'da da silindirik mühür kullanımını yaygınlaştırmıştır. Damga şeklindeki eski Hitit mühürlerinin konularını dini sahneler, kanşık varlıklar, kartallar, hayvanlar ve yıldızlı semboller oluşturmaktadır. Bu çağda Asur ile ticaret bağları çok zayıflamış; yerli özellikler artmış ve



Kültepe'de bulunan ve Kayseri Arkeoloji Müzesi'nde sergilenen Hayvan figürlü içki kapları

yerli krallar güçlenmiştir. Anadolu birliğe doğru gitmektedir.

II. Kat M.Ö. 1920-1840; I. katı 1798-1740 yılları arasına tarihlenmiştir. II. ile I. arasında 50-60 yıllık bir boşluk vardır. Kültepe Höyüğü'nün Roma-Hellenistik, Greco-Pers ve özellikle Tabal ülkesinin bir şehri olarak önemini Geç-Hitit döneminde de koruduğu anlaşılmıştır.

Kalede Kaniş Kralı Varşama'nın sarayının kalıntılarına rastlanmıştır. Sarayın büyük bir kısmı tahrip edilmiş olmasına rağmen zemin katın 50 odası ve arşiv vesiki-kalarından bir kısmı açığa

çıkarılmıştır. I. katı ile çağdaş olan saray, altındaki II. kat sarayının enkazı üstüne kurulmuştur. Saray eski Babil mimarisine göre yapılmıştır.

Tepede bu çağın altındaki Eski Tunç Çağı'nın son ve orta safhaları da incelenmiştir. Kültepe'nin bu dönemi Sümer, Akad sonrası, Akad çağları ile çağdaştır. Kuzey Suriye ve Mezopotamya'dan bölgenin tipik seramiği, altın, mücevherat, Akad sonrasına özgü silindirik mühürler ithal edilmiştir. Bunlar Anadolu-Mezopotamya ilişkilerinin Asur Ticaret Kolonileri Çağından çok daha önceleri başladığını kanıtlamaktadır.

### Karum'un Evleri

Asurlu tüccarlar yılın büyük bir kısmını alış-veriş yapmak ve alacaklarını toplamak maksadıyla Anadolu'da seyahatle geçiriyorlardı. Bu yüzden yaz mevsiminde evlerde oturanların sayısı azalmaktaydı. Oda sayısına, evlerin zengin envanterine bakılarak, ailelerin kalabalık oldukları görülmektedir. Düz damlı zengin evlerin oluşturduğu renkli mahalleler, taş döşeli sokaklar küçük meydanlar Kaniş karumunda çok canlı bir hayatın sürdüğünü göstermektedir.

Arşivlerin hem zemin, bodrum, hem de üst katlarda muhafaza oldukları görülmüştür. Ağaç raflar üstünde küp çömlekler içinde ağaç sandıklarda ve hasıra sarılı olarak saklandıkları gibi odanın bir köşesine yerleştirildikleri de görülmüştür. Ev eşyaları bol ve çeşitlidir. Günlük olarak kullanılan çanak-çömlek odalarda bulunurken kullanılmamış olanların da depolara



yerleştirildiği gözlenmiştir. Çanakçömleğin mutfakta fırının, ocağın yanında ve koridorda özellikle kilerde bulunduğu görülmüştür. Zemin katın odalarındaki çanak-çömleğin bol oluşu da dikkat çekmektedir.

1b katı tabletleri, çoğunlukla çok odalı büyük salonlu, geniş teşkilath evlerde bulunmuştur. Bu evlerin ocak ve fırınları, mutfak, kiler, depo odalarındaki seramiği güzel zahire küpleri sağlam durumda bulunmuştur.

### Madeni Eşyalar

Kültepe metinlerinde madenlerle ilgili mal-

matın bolluğuna rağmen, kazılarda madeni eşyanın az miktarda bulunmasını anlamak oldukça zordur. Bu dönemde altın sermayenin aslını teşkil etmekteydi. Gümüş en geçerli para durumunda idi. Bakır ise, Anadolu içerisinde para olarak kullanılıyordu. Ancak, bakır ile Asur'dan getirilen kalayın karışımından bronz imal edilerek kapacak yapılıyordu. Höyükte yapılan kazılarda, bakır, gümüş ve kurşun kaplar bulunmuştur. Yine de Kaniş şehri M.Ö. II. bin yılda madeni eserlerin en fazla bulunduğu şehir olarak bilinmektedir.

Kültepe'de yaşamı anlatan 3D modelleme





## Sultan Hanı Kervansarayı



Kale gibi görünüşüyle dikkat çeken, Selçuklu mimari tarzının özgün örneklerinden Sultan Hanı

Selçuklu Sultanı I. Aladdin Keykubat döneminde (1232-1236) yapılan bu eser, Selçuklu mimari tarzının en güzel örneklerinden birisini oluşturmaktadır. Yapı, kervanların konaklaması esnasında ihtiyaçlarının karşılanacağı barınak ve servis mekânlarını kapsayan iki bölüm olarak tasarlanmıştır. Bunlardan kuzey taraftaki bölüm avlu kısmını, güney taraftaki kapalı bölüm

ise barınak bölümünü oluşturmaktadır. Yapı, yüksek ve farklı biçimde payanda ve kulelerle desteklenmiş duvarlarıyla adeta küçük bir kale gibidir.

Girişi kuzeyden olan Sultanhanı'nın taç kapısı anıtsal bir görünümdedir. Taç kapıdan ustalıklı



Bir Selçuklu taş süslemesi

işlenmiş yıldızlı bir kubbenin örttüğü aralığa geçilir. Bu aralıktan, doğusunda ve batısında yedi kemerli bir revak sisteminin çevirdiği dikdörtgen şeklinde bir avluya çıkılır. Avlunun doğu bölümünde aynı zamanda arabalık ve ahır hizmetini görüldüğü, üstü örtülü, önü açık ve genişliği hanın dış

duvarına kadar uzana bir revak bulunmaktadır. Batı tarafında ise avlunun batı tarafında revağın arkasında 4 oda ve kubbeleriyle hamam yer

almaktadır. Hamam bölümüyle aynı sırada ve avlunun batı bölümünde özel misafirler için odalar bulunmaktadır.

Avlunun tam ortasında yer alan kare planlı köşk mescit kemerli dört kaide üzerine oturmuştur. Mescide kuzey yöndeki iki taraflı merdivenle çıkılır. Mescit cephesi ve kemer yüzlerinde geometrik, rozet, çift düğümlü bordür ve ağızları birbirine bakan ejder tasvirlerinden ibaret motifler zengin taş

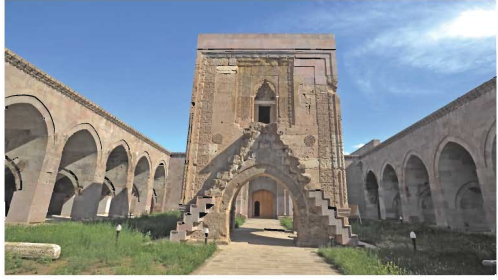


Sultan Hanı mescidi

işçiliğini göstermektedir. Yan iki pencere ile aydınlanan ve güney duvarında mihrabı bulunan bu oda köşeli kubbe ile örtülmüştür. Mescidin içindeki bir nişten bir merdiven ile ezan okunan terasa çıkılır.

Güneyde bulunan büyük salona geçiş için, avluya doğru yaklaşık 2 metre çıkıntı yapan ihtişamlı bir taç kapı bulunmaktadır. Yan cephesindeki yüzleri süslemesiz olmasına karşın ön cephedeki zengin süslemelerden ve işçilikten dolayı dış taç kapı gibi anıtsal bir görünüme arz eder. Ön cephenin dış çerçevesini geometrik süslemelerin oluşturduğu taç kapı girişinin üstünde dokuz sıralı mukarnas yer almaktadır. Giriş kapısı ise basık kemerlidir.

Girişin tam karşısında orta nef, kenarlarda ise dörderden altı sıralı yirmi



*Revaklarla çevrili avlunun ortasında bulunan mescit*

dört adet kare ayaklı, tonozlu yüksek kemerler yer almaktadır. Kemer ayaklarında insanların ve hayvanların kaldığı



*Avluda yer alan yazlık bölümü*

mekanları birbirinden ayıran 60-70 cm. yükseklikte sekiler bulunmaktadır. Duvar dipleri hayvanlara, orta

nefe yakın olan mekanlar yolculara, orta nef ise ara hizmetler için ortak bir yer olarak kullanılmıştır. 6 metre genişlikte ve oldukça yüksek olan aydınlık kubbesi pendentifler üzerine oturmaktadır.

Tamamıyla tonozlarla çatılanmış kışlık bölüm 42,10 metre uzunluğunda ve 29,15 metre genişliğindedir. Orta sahin, aydınlık kubbesi ve iki tarafa açılan yedişer tonoz kemeri ile etkileyicidir. Doğu ve batıda ikişer yan sahin bulunmaktadır. Tonozlar kare kesitli 24 ayağa dayanmaktadır. Her bir yan sahin paralel yedi sivri tonoz çatı ile örtülmüş, bunlar ise ana eksene dikey olarak konumlanmıştır. Kubbe altı sahinin ilk üç ve son üç bölümleri aynı şekilde sivri çatılı tonozla örtülmüştür. Merkezdeki tonozun üstünde bingilere dayanan bir kubbe yükselmektedir.



*Sultan Hanı'nın kışlık bölümü*



**Bünyan Ulu Camii**  
İlhanlı valilerinden Emir  
Zahireddin Mahmud  
tarafından dönemin ünlü  
mimar Kaluyan'a 1333  
yılında yaptırılmıştır.  
Kalm kesme taş duvarları  
ve portalindeki taş işçiliği  
ile dikkat çeken caminin  
minaresi sonradan ilave

edilmiştir. Portal nişinin  
iki yanında devam eden  
iki satırlık Selçuklu sü-  
lüsü ile yazılmış kitabe-  
sinin geniş tutulmuş üst  
saturında Tövbe suresinin  
18. ayeti yazılıdır.

Kitabenin alt satırında  
ise bir hadis ile birlikte

yaptırmanın kaydı yer al-  
maktadır. Kitabenin sağ  
alt ucunda üç satır ha-  
linde yer alan metinden  
caminin mimarının dev-  
rin ünlü mimarlarından  
Kaluyan olduğu yer al-  
maktadır.

Cami kible duvarına dik  
üç sahindan meydana  
gelmiştir. Orta sahin,  
yan sahinlerden daha  
geniştir. İkişerli iki sıra  
ayağın taşıdığı kemerlere  
basan ahşap mertekli  
tavanla örtülü cami, taç  
kapısındaki geometrik  
örgü ve stilize hayvan  
başı motifleri ile dikkat  
çekmektedir. Yine geo-  
metrik motifli ve üzeri



*Bünyan Ulu Camii taç kapısı*



dilimli nişli mihrabı ve  
sonradan değiştirilmiş  
minberi bulunmaktadır.  
Kuzey duvarının orta-  
sında dışarıya doğru ta-  
şan taç kapısında stilize  
grifon ve aslan başlarına  
benzer kabartmalar ol-  
mak üzere birbirlerinden  
farklı taş bezemeler ile  
süslenmiştir.



Mağaralardaki resim ve şekillere göre Bünyan'daki yerleşimler Hitit dönemine kadar uzanmaktadır

### Kayabaşı Mağaraları

Mağaralar, ilçe merkezine 2 kilometre İl merkezine 45 kilometre mesafededir. Kayabaşı mağaralarında çeşitli şekil ve resimler dikkat çekmektedir. Mağaralar, insan emeği ile oda biçimine getirilmiş, odalar arasında bağlantıyı sağlayan kapılar açılmıştır. Mağaraların

dışarı ile irtibatı sağlayan kapı yerine kapıdan daha büyük teker biçiminde yuvarlak taş kesilerek kapı görevinde kullanılmıştır. Dıştan açılması imkansız olan bu taş kapı, içeriden manivela sistemi ile kolayca yuvarlanıp açılabilir. Bünyan ilçesinin kuruluşunu Hititler dönemine

kadar uzandığını ortaya koyan bu mağaralar, Hıristiyanlığın gizli gizli yayıldığı Roma İmparatorluğu'nun ilk dönemlerinde yoğun bir şekilde kullanılmıştır. Kayabaşı Mağaraları, Hıristiyanların, Kapadokya bölgesinde olduğu gibi, gizlenmelerini ve dinlerini yaşamalarını sağlamıştır.

Bünyan Kayabaşı Mağaraları



## Melikgazi Türbesi ve Kalesi



**Melikgazi Türbesi**  
Pınarbaşı ilçesine bağlı Melikgazi köyündedir. Malatya yolunun 84. km sinden sonra 7 km. mesafede yer almaktadır. Melikgazi Kalesi'nin eteğinde yer alan türbe, Danişmentliler'den Emir Melik Gazi'ye (1104-1134) aittir. Kare planlı türbe, altta cesetlik odası ve üstte sanduka odası olmak üzere iki kattan oluşmaktadır.

Türbenin alt kısmında, içerisinde Melik Gazi'nin de bulunduğu 7 adet mumyalı ceset bulunmaktadır. Mumyalık

kısmına türbe girişinin altındaki kapıdan girilmektedir. Mumyalık kısmı çapraz tonozlu ve haç planlıdır. Bu bölümün dışı kesme taşın, içerisi de tuğla moloz taş

karışımı ile yapılmıştır. Mumyalığın üzerinde, sandukanın bulunduğu üst kat ince ve yassı tuğlalardan örülmüştür. Türbenin üzeri içten tromplu kubbe, dıştan da altıgen bir kasnak üzerine sivri külah şeklindedir.

Tamamıyla tuğladan yapılmış kümbet, çeşitli geometrik şekillerde dizilmiş, tuğla kaplamaları ile çok itinalı bir işçilik göstermektedir.

Geometrik tuğla süslemeleri ve her cephenin iki yanında dar ve uzun mukarnaslı nişleri ile bir erken devir karakteri göstermektedir. Türbenin dört cephesine birer mazgal pencere açılmıştır. Bu mazgal pencerelerin bulunduğu cepheler dikdörtgen çerçeve içerisinde sivri kemerli, kabartma silmelerle bölümlere ayrılmıştır.



*Danişmentli Emir Melik Gazi'ye ait olan Melikgazi Türbesi*



*Melikgazi Türbesi'nde yer alan taş süslemeleri*

### **Melikgazi Kalesi**

Melikgazi Kalesi, Melikgazi Türbesi'nin devamındaki tepelik alanda kurulmuştur. Çevre araziye oldukça hâkim konumdaki Melikgazi Kalesi, Bizans döneminde Zamantı ile Elbistan yollarını kontrol altında tutmak amacı ile yapılmıştır. Bizanslıların bölgedeki

hâkimiyetini kaybetmesinden sonra sırasıyla Danişmentliler, Selçuklular ve Osmanlılar döneminde kullanılmış ve onarılmıştır.

Melikgazi Kalesi, bulunduğu yerdeki kalkerli kayalar ile bütünleşmiş bir yapıdır. Bizans döneminde yapılan kale daha küçük ölçüde kesme taştan yapılmıştır. Dış kısımları kesme kırmızı ve beyaz taşlar ile işlenmiştir. İç kısımları ise Selçuklu tekniğinde olup, horasan harçlı dolgular halindedir.

Danişmentliler ve Selçuklular bu kaleyi daha iri kesme taşlarla güçlendirmiş ve genişletmiştir. Selçuklu döneminde yapılan onarım ve eklemelerdeki taşlar üzerinde Sel-

çukluların çok sık kullandıkları taşı işaretlerine rastlanmaktadır.

Kalenin dış cephesinde kullanılan kesme taşlar üzerinde yer yer Selçuklu motiflerini de kapsayan taşlara rastlanmaktadır. Kalenin burçlarına yakın kısmında siyah taştan bir şerit kaleyi boydan boya çevirmektedir. Kalenin irili ufaklı boyutlarda dokuzu yuvarlak, biri köşeli, üçü de düz olmak üzere toplam 13 kulesi vardır. Kalenin kuzeyindeki büyük ve yuvarlak burç sonradan eklenmiştir.



*Melikgazi Kalesi*

*Melikgazi Kalesi*



## Karatay Kervansarayı



Kayseri'nin Bünyan ilçesindeki Elbaşı bucağına bağlı Karadayı köyünde, Kayseri-Malatya karayolu üzerinde ve Kayseri'ye 65 km uzaklıktadır.

Klasik Selçuklu kervansarayları planında olan Karatay Hanı, 1240 yılında, ünlü Selçuklu Veziri Celaleddin Karatay tarafından yaptırılmıştır.

Sultan Hanı ile benzerlik gösteren Karatay Kervansarayının içinde bir mescid, bir hamam ve türbe yer almaktadır. Yivli ve düğümlü takviye kuleleriyle kale gibi ihtişamlı ve abidevi bir

görünümüne sahip olan Karatay Kervansarayını, taç kapılarının yanı sıra hemen her köşesinde görülebilen taş işçiliğiyle göz kamaştırmaktadır.

Karatay Kervansarayını yazlık ve kışlık bölümlerinden oluşmaktadır. Yazlık kısmı avludur. Kışlık kısmının üzeri tamamen kapalıdır.

Karatay Kervansarayına kuzey tarafında iri saç örgülü beden kulelerinin bulunduğu muhteşem taç kapısından girilir. Taç kapı nişinin her iki yanındaki köşe sütunlarının küp başlıklarına

sağda iki arslan, solda iki kuş figürü işlenmiştir. Bunun üstündeki bordur süslemelerinde, rumiler arasında palmet yerine, cepheden bir öküz başı, yuvarlak küçük bir insan başı gibi figürler göze çarpmaktadır.



*Bir taş süsleme örneği*

Kervansarayın kitabesi de bu kapının üzerinde yer almaktadır. Kervansarayın avluya çıkan sivri kemerli yüksek giriş eyvanının heybetli görünüşü dikkat çekicidir.



*Selçuklu mimarisinin ihtişamlı bir örneği Karatay Kervansarayını*

Sağında kubbeli mescit, solunda da içerisinde birkaç mezar bulunan çapraz tonozlu türbe yer almaktadır. Türbenin bulunduğu eyvanın taç kemerini mukarnas nişin altında eski Türk takvimlerinden alınan hayvan motifleri çevirmektedir. 17 niş içinde kuş, fil, tavşan, sarılmış iki yılan gibi çeşitli figürler sıralanmıştır.

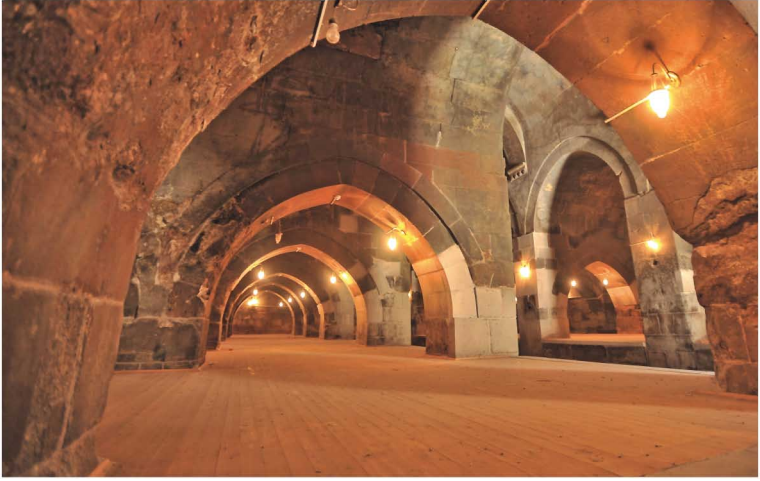


Kervansarayın  
kışlık bölümü  
kapısı

Avluya girerken hemen sağda yer alan mescidin kapısı da küçük bir portal şeklinde avluya

açılmaktadır. Bunun köşesinden dar bir koridorla, çapraz ve düz tonozlar ve mukarnas tromplu kubbeleriyle hama geçilir. Avlunun solunda revak kemerleri sağda oda kapıları yer almaktadır.

Karatay Hanında, bolluk, bereket ve korunmayı simgeleyen figürlü simgelerin yoğunlaştığı diğer bir alan da avlu taç kapısıdır. Avlu taç kapısının mukarnaslı kavsarısını kuşatan rumi ve palmet



Karatay Kervansarayı'nın kalın sütunları ve kemerleriyle dikkat çeken kışlık bölümü

kıvrımlı bitkisel bordürün içine insan ve hayvan figürleri yer almaktadır. Karatay hanının avlu taç kapısında ve mukarnaslı kavsaranın hemen altındaki karşılıklı iki panoda hayat ağacını simgeleyen bitkisel örgü zeminin iki yanında sirenler ve üstte de aslan başları görülmektedir. Hayat ağacının yanındaki



Karatay Kervansarayı  
taç kapısı

rozetler de gezegenleri sembolize etmektedir. Avlu taç kapısından girilerek bir holden ulaşılan kışlık bölümün üstü tamamen kapalıdır. Kışlık kısmı enine yedi sahnıdır. Sahnınların üzeri beşik tonoz örtüldür. Orta sahnin merkezine, dışarıdan kümbete benzeyen bir kubbe yerleştirilmiştir.



## Gesi Bağları



*"Gesi Bağları" türküsüyle de bilinen Gesi, Kayseri'nin önemli bir dinlenme yeridir*

Gesi, Melikgazi İlçesi'nin 17 km. kuzeydoğusunda, Erciyes Dağı'nın volkanik faaliyetleri sonucu oluşmuş bir vadi üzerinde yer almaktadır. Çevrenin kıraç görünümüne kar-

özelliği taşımaktadır. Yerleşim alanları, genellikle bölgenin geçmişten gelen yapı teknik ve malzemesini sürdüren bir anonim mimari türünü günümüze kadar muha-

maktadır. Gesi ve yakın çevresindeki yerleşim alanları bölgeye has bir dokuya sahiptir.

### Gesi Güvercinlikleri

Gesi Bağları'nda yer alan güvercinlikler ise "kule tipi" olarak adlandırılan taş yapılardır. Yörede bu tip güvercinliklere "burç" adı verilmektedir. Bu güvercinlikler, 2-3 metre genişliğinde ve 8-10 metre yüksekliğinde kule benzeri odacıklar şeklinde inşa edilmiştir.



*Derindere mevkinde yera alan kule tipi güvercinlikler*

şlık kasaba içinden geçen çaydan dolayı; etrafında gelişmiş yeşil alanlar, meyve bahçeleri ve bağların oluşmasını sağlamıştır. "Gesi Bağları" türküsüyle de bilinen Gezi, bir dinlenme yeri

faza etmiştir. Anadolu sivil mimarisinin başlıca öğelerinden olan dar parke taş kaplı sokaklar, avlulu evler, kemerler ve mahalli taş malzeme bu yerleşmelerde hâkim unsur olarak göze çarp-

Genellikle silindir veya kare planlı olan bu kulelerin üstleri güvercinlerin girebileceği şekilde açık bırakılmıştır. Bir kale burcunu andıran bu yapılarda güvercinlerin gerçekten koruma altında oldukları söylenebilir.

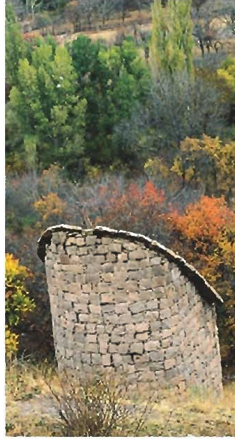
Alt tarafından güvercinlik sahibinin yiyecek vermek ve gübre toplamak amacıyla girmesine olanak sağlayan küçük bir kapısı bulunan yapıların içinde güvercinlerin yuva yapmalarını kolaylaştırmak amacıyla nişler oluşturulmuştur.

Derindere mevkinde Gesi Bağları'nın hemen üzerindeki vadi yamacına inşa edilmiş olan güvercinlikler içine güneş girebilecek şekilde hepsi bir yöne bakmaktadır. Böylece güvercinlerin soğuktan etkilenmelerinin önüne de geçilmeye çalışılmıştır.

### Neden Güvercinlik?

Anadolu'nun çeşitli yerlerinde eski dönemlerde bağ ve bahçelerde kulanılmak üzere gübre gereksinimi için yabancı güvercinlerin belli bir

sisteme göre yetiştirildikleri bilinmektedir. Güvercin gübresi, bileşiminde bulundurduğu maddeler açısından oldukça değerli bir gübre olarak kabul edilmek-



tedir. Osmanlı Devleti döneminde "Koğa" adı verilen güvercin gübresinin önemli bir ihraç ürünü olduğu bilinmektedir. Osmanlı devlet

arşivlerinde yurt dışından gelen gübre talepleri ve yurt dışına apılan çeşitli satışlara ilişkin belgeler bulunmaktadır. Bu dönemde Gesi, Kapadokya bölgesi ve Diyarbakır çevresi ile birlikte bu gübrenin üretildiği üç bölgeden biridir.

Gübre gereksinimi için yabancı güvercin bakıcılığında, gübrenin düzenli toplanabilmesi ve biriktirilebilmesi için bazı yapılara gereksinim duyulmuştur. Ülkemizde farklı mimari tarza sahip üç tip güvercinlik bulunduğu söylenebilir.

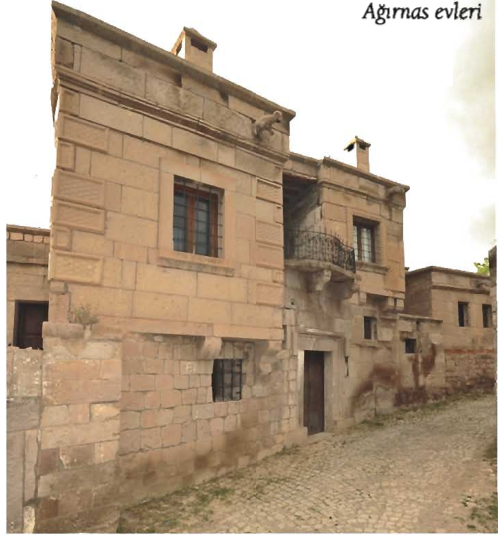
Kapadokya güvercinlikleri kayalara oyulmuş odacıklar şeklinde, Diyarbakır güvercinlikleri kerpiçten yapılmış binalar şeklinde olmuştur. Üçüncüsü ise Gesi'de yer alan güvercinlik tipidir.



## Ağırnas

Mimar Sinan'ın doğum yeri olan Ağırnas, il merkezine 27 kilometre uzaklıktadır. Dehlizleri, mağaraları, yeraltı şehir kalıntılarıyla Ağırnas, en az 3 bin yıl öncesinden günümüze gelen bir yerleşim merkezidir.

16 ve 17. yüzyılda Osmanlı Devleti'nden İngiltere'ye ihraç edilen mallara ait listenin ilk sırasında Ağırnas'ta dokunan kumaşlar yer almaktadır. Bilhassa "Ağırnas boğası" denilen ince yumuşak beyaz pamuklu bez başta İngiltere, Fransa ve Hollanda olmak üzere Avrupa'da çok ilgi gören ticari mallar arasında yer almaktaydı. Ağırnas'ta, el dokumacılığının dışında insanlar taş işleme, duvarcılık, nakkaşlık, boyacılık, sıvacılık gibi inşaat işçiliğinde de ustadır. Kasabada; Mimar-sinan'ın doğduğu ev, gençliğinde yaptırdığı çeşmeler, yer altı şehirleri



Ağırnas evleri

ve kiliseler bulunmaktadır. Derin suları, yemyeşil tabiata sahip olan Ağırnas kasabasının yerleşiminin %80'inin yer altı şehri olduğu tahmin edilmektedir.

### Ağırnas Yeraltı Şehri

Kasabanın girişinde Aşağı Pınar mevkiinde bulunan Ağırnas yer altı şehri, bazı bölümlerinin milattan önce yapıldığı ve daha sonraki yıllarda da ilaveler yapıldığı, niş ve



Ağırnas kasaba meydanında 2008 yılında temizlenerek sergi alanı haline getirilen 2000 yıllık bezirhane.



Ağırnas'taki yerleşim büyük ölçüde yeraltı şehri şeklindedir

resimlerden en çok M.S 1-13. yüzyıllar arasında kullanıldığı anlaşılmaktadır. Son yıllarda büyük bir titizlikle temizlenerek turizme açılan yer altı şehri, Kayseri'ye gelen yerli ve yabancı ziyaretçilerinin büyük ilgisini çekmektedir.

## Mimar Sinan Evi

Osmanlı İmparatorluğu'nun dünyaya damgasını vurduğu dönem en önemli şahsiyetlerinden biri olan Mimar Sinan, 1489'da doğduğu ve 22 yaşına kadar yaşadığı ev burasıdır. Mimar Sinan Evi, Ağırnas Belediyesi ile Çekül Vakfı'nın işbirliğiyle restore edilerek, 9 Nisan 2007'de ziyarete açıldı. İki katlı evin altında yedi kat aşağıya inen yeraltı şehri bulunmaktadır. Evin orta katı 1939, üst katıysa 1951 yılında tamamlanmıştır. Yapıda Roma, Bizans, Selçuklu, Osmanlı Devleti dönemlerinin izleri birbirini izlemektedir.

Mimar Sinan'ın 7. kuşak torunu Ahmet Öztaş tarafından 1930'da yaptırılan tarihi evin üst bölümü misafirhane olarak düzenlenmiştir. Sinan'ın doğduğu ve yaşadığı alt bölüm ise

*Ağırnas Mimar Sinan Evi*



*Ağırnas'ta bulunan yeraltı kilisesi*

müze olarak hizmet vermektedir. Burada döküm potası, döküm kalıpları, taştan yapılmış tahıl ambarları, demirci körüğü yer almaktadır. Müzede etnografik eserlerin yanı sıra Mimar Sinan'ın yapılarına ait resim ve fotoğraflar da sergilenmektedir.

Müze Ev ve Ağırnas beldesinin mimari dokusunda dikkat çeken müt-hiş taş kemerler, Sinan'ın mimarlık sırlarıyla ilgili önemli ipuçları bulunmaktadır.

## Ağırnas Yeraltı Kilisesi

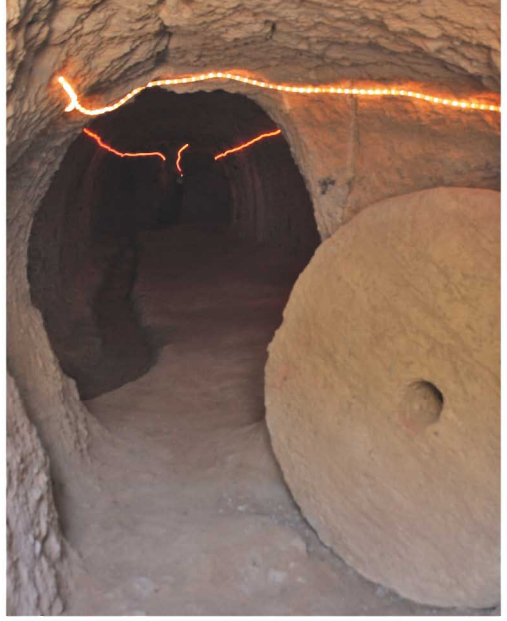
Ağırnas Kasabasında Neslihan Parkının bulunduğu vadinin güney yamacına arazi oyularak yapılmıştır. 10. yüzyılda inşa edilen kiliseye arazinin kuzey tarafına açılmış bir kapıdan girilmektedir. Kapının batı tarafında, kapanmasını sağlayan değirmen taşı şeklinde biçimlendirilmiş kapı görülmektedir. Kuzeydeki kapıdan kilisenin iç narteksine geçilmektedir. Kare bir mekan olan narteksin bir bölümünün üzeri ahşap kirişlerle toprak dam olarak örtülüdür. Narteksin batısından kayaya oyulmuş bir mekana geçilmektedir. Doğu-batı doğrultudaki kilisenin tek nefli olarak planlanmış olduğu görülmektedir. Yapımın içinde herhangi bir fresko kalıntısı yer almamaktadır.



## Talas Yeraltı Şehri

Kayseri'ye 3 kilometre uzaklıkta Ali Dağı eteklerinde, Talas ilçesi sınırları içinde Bizans dönemine ait yaklaşık 1700 yıllık bir yeraltı şehridir. Yer altı şehri Zincidere - Tomarza yönünde doğu - batı istikametinde inşa edilmiştir. Dar bir girişten odalara ulaşılan yeraltı şehrinde şu ana kadar 300 metrelik bölüm açıldı.

Yer altı şehrinin iki kapısı bulunmaktadır. 250 metrelik dar koridorların sonunda geniş odalar yer almakta, 300 metre sonunda ise bir su sarnıcına ulaşılmaktadır. Burasının Bizans döneminin önemli bir yerleşim merkezi olduğu sanılmaktadır. Yer altı şehrinde, sarnıçların dışında şerbetlik, şirahane tarzında birçok kullanım alanı ve yaşam ünitesi bulunmak-



*Talas yeraltı şehrinin giriş bölümü*

tadır. Bunların dışında güvenlik alanları olarak kullanıldığı anlaşılan yerlere de rastlanmaktadır.

Yer altı şehrinde su sarnıcına kadar olan bölümden oluşan 300 metrelik kısım 5'er metrelik aralıklarla

konulan lambalarla ışıklandırılmıştır.

## Derevenk Vadisi

İlçenin güneydoğusunda, Talas ilçesi ile Tavlusun köyü arasındaki uzunca bir vadidir. İsmi, Türkçe "dere" ve Ermenice kilise anlamına gelen "venk" kelimesinden oluşan ve bugün bulunmayan ama tarihi bir yerleşim yeri olduğu anlaşılan Derevenk köyünden alır. Talas ilçe merkezinden Erciyes Kasabası'na 4 bin 200 metrelik bir uzunluğu olan bu vadi içerisinde Hıristiyanlık dönemine ait kiliseler, manastırlar ve yerleşim yerleri bulunmaktadır.



*Talas yeraltı şehrinde yer alan sarnıç*

## Talas

Mevcut kaynaklara göre, Talas'ın kuruluşu 11. yüzyıla dayanmaktadır. Ancak bugünkü Talas'ın 1 km. kadar doğusunda Derevenk denilen bölgede bulunan mağaralar içindeki resim, şekil ve yazılardan, birçok kilise ve manastırların miladın ilk dönemlerine ait olduğu ve bu bölgenin bir Hıristiyanlık merkezi olduğu belirtilmektedir.

Talas, Orta Asya'da eski bir Türk Şehri'nin de adıdır. O şehirde yaşayan boylardan birisinin Selçuklular zamanında gelip yerleşmesiyle bu adı aldığı düşünülmektedir.

1180 yılında Talas'ın 500 hanelik bir Türk köyü olduğu kaynaklarda yer almaktadır. Talas 19. yüzyılda Türk, Rum ve Ermeniler'in birlikte yaşadığı önemli bir merkez haline gelmiştir.



Ali Dağı eteklerinde kurulan ilçe, tarihi sokakları ve bağ evleri ile de bilinmektedir.

## Talas Konakları

Harman mahallesinde Okutanlar Konağı, Güp-

güpoğlu Konağı, Yahyabeyoğlu Konağı, Cemilbaba Evi ve Tablakaya mahallesinde bulunan cumbalı evler ilçe merkezinde yer alan önemli eserlerdir.





## Ali Dağı'nda Yamaç Paraşütü

Talas ilçesinin yamaçlarına kurulduğu Ali Dağı, ülkemizdeki belli başlı yamaç paraşütü merkezlerinden biridir. Ali Dağı, Kayseri il merkezine 15 dakika uzaklıktadır. Otomobil ile gidilebileceği gibi Zincidere otobüslerine binerek Ali Dağı tabelasında inildiğinde, yürüyerek 45 dakikada tepeye ulaşılabilir.

600 ile 750 metre irtifa farkına sahip, birisi güney, diğeri kuzey rüzgârlarına uygun iki kalkış pisti bulunmaktadır. Stabil rüzgârlarda tepenin dik ve düzgün eğimi saatlerce yelken yapmaya elverişli olmakla birlikte türbülanslı havalarda dikkatli olmak gerekmektedir. İniş için tepenin önünde rahatlıkla iniş yapılabilecek alanlar bulunmaktadır.

Her türlü altyapısının mevcut olduğu Ali Dağı'nda; kalkış - iniş pistlerinin yanında dağ evi ve tuvaletler de eksik bırakılmamış. Yamaç paraşütü eğitimi almak isteyenler için de Talas Belediyesi

her yıl kurslar düzenlemektedir Şehir merkezine yakın bir konumda bulunan Ali Dağı'nın zirvesi şehir merkezinden 650 metre yüksekliğindedir. Zirveye çıkış kolaylığı, mesafe yarışları için iyi termik ve hava akımları sunan Ali Dağı, sporcuların

130 kilometre uçabilmelerine olanak sağlamaktadır. 5400 metre yüksekliğe kadar uçuş ya-pılabilen Ali Dağı, yamaç paraşütü konusunda Uluslararası bir merkez niteliği taşımaktadır.

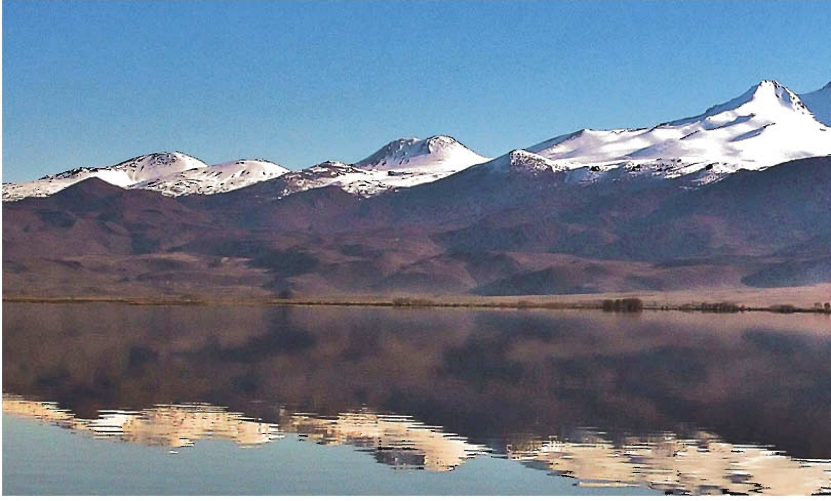
Ali Dağı, yamaç paraşütü konusunda her yıl uluslararası düzeyde yarışlara ev sahipliği yapmaktadır. İlki 2004 yılının ağustos ayında gerçekleşen dünya şampiyonasında 27 ülkeden 125 paraşütçü Ali Dağı'nda buluşmuş ve bölge yerli ve yabancı basının ilgisini çekmeyi başarmıştır. Bunlardan bir diğeri olan Yelkenkanat Avrupa Şampiyonası da 2012 yılında yine Ali Dağı'nda gerçekleştirilecek.



← Türkiye'nin önemli yamaç paraşütü merkezlerinden biri olan Ali Dağı



## Erciyes Dağı ve Tekir Yaylası



Kayseri'nin simgelerinden biri olan Erciyes Dağı, 3.916 metre ile Orta Anadolu'nun en yüksek doruğudur. Sönmüş bir volkan olan Erciyes, Hasan Dağı ile birlikte, Nevşehir, Ürgüp etrafındaki peri bacalarını oluşturmuştur. Yüksek kısımları her mevsim karla kaplı olan Erciyes'in kuzeyinde bir kilometre uzunluğunda dağ buzulu yer almaktadır.

Dorukta bulunan, Bizans rahiplerinin inzivaya çekildiği mağaralar, kötü hava koşullarında dağcılar için birer sığınak görevi üstlenmiştir.

Günümüzde Erciyes, sönmüş bir genç volkan dağı olarak, heybetli görünüşü, 1100 kilometre kareyi geçen alanı, çevresine canlılık veren varlığı ile bölgenin bir tabiat

zenginliğidir. Erciyes Dağı'nın 1500 m. yüksekliğe kadar olan kesimler bağlarla kaplıdır. Dağın doğu yüzünde 2100-2900 metreler arasında yer alan Tekir Yaylası, bir kış turizm merkezi olduğu kadar önemli bir yayla turizmi bölgesidir.



### Zirveleri

Erciyes'in doruğu genel görünümü ile bir kubbeyi andırmaktadır. Dağın zirvelerinde, doğu-batı doğrultulu bir sağrı uzanmakta ve bu sağrı üzerinde iki tepe bulunmaktadır. Bunlardan biri olan 3917 m. yükseklikteki Büyük Erciyes, aynı zamanda dağın doruğunu oluşturmaktadır. Bunun batısında

yer alan Safrakaya tepesi ya da Küçük Erciyes (2700 m.) Erciyes'in ikinci en yüksek noktasıdır.



### **Volkanik Tepeleri**

Erciyes Dağı'nın kuzey yamaçlarında, yükseklikleri 2200 ile 2700 m. arasında değişen birçok volkan tepesi sıralanmıştır. Bunların başlıcaları Belaşma, Yılbat, Karasığır, Lifos, Kepez ve Kefelik tepeleridir. Yine dağın bu kesimlerinde, lav akıntularıyla oluşmuş birtakım kaya yığıntı alanları vardır. Söz konusu yığıntılar, Peri kartımı ve Selim kartımı adıyla anılmaktadır. Erciyes'in

doğusunda yükseklikleri 1200-1700 m. arasında değişen başka volkan tepeleri yer almaktadır. Çarıktepe, Arkatepe, Un tepesi, Büyük Kızıltepe, Küçük Kızıltepe gibi küçük tepelerin yer aldığı bu bölgede, asıl kütlelen görece ayrı olan iki volkanik dağ daha bulunmaktadır. Bunlar Ali Dağı (1871 m.) ve Yılanlıdağ'dır (1640 m.). Dağın güney ve batı yamaçlarında da Üçtepe, Evliya Dağı, Uçukdağ, Kırmızıtepe,



Göktepe, Bozdağ, At Tepesi, Şeyharslan, Beşparmak, Karasivri, Karnıyanık gibi kartınlar ve tepeler sıralanmıştır. Erciyes Dağı'nın doğusunda yer alan ve dağdan Tekir Yaylası ile ayrılan Koç Dağı ise 2700 m. yüksekliktedir.

### **Bitki Örtüsü**

Erciyes'in yer aldığı bölgenin doğal bitki örtüsü bozkırdır. Ancak, bu bölgenin kimi kesimlerinde yer yer çalılıklar ve nemli yerlerde meyve, kavak ve söğüt ağaçları da görülmektedir.

Erciyes'te 1500-1600 metreye dek çıkan bozkır bitki örtüsü, yerini daha sonra 2500 metreye ulaşabilen dağ bitkilerine bırakmaktadır. Erciyes'in bundan sonraki yüksekliklerinde ise yüksek dağ bitkileri yer almaktadır.

### **Ulaşım**

Ulaşımın son derece rahat olduğu Erciyes, şehir merkezine yaklaşık 30 kilometre mesafede



yer almaktadır. Erciyes'in yüksek kesimindeki başlıca yol, Tekir Yaylası üzerinden geçen Kayseri-Develi yoludur.

### **Yaban Atları**

Erciyes, doğal ortamlarda yaşayan yaban atlarıyla da bilinmektedir.

Erciyes'te Çaylaklar, Geleniler ve Hacılar tarafındaki Sarıgöl ve çevresinde yıllık atlarını görebilmek mümkündür.

### **Piknik Alanları**

Erciyes Dağı, il halkı için önemli bir mesire alanıdır. Özellikle kuzey yamaçlarında, 1500-1600 metreye kadar olan bölümde bağ ve bahçeler dikkat çekmektedir. Kayak pistinin de yer aldığı Tekir Yaylası, kışın olduğu kadar yazın da inanılmaz güzellikler sunmakta, piknik alanı olarak da hizmet vermektedir.

### **Yayla Balı**

Tekir Yaylası ve çevresinde yaz aylarında kurulan yaylalar ve yörede elde edilen Tekir balı yine Erciyes'in vazgeçilmez güzellikleri arasında yer almaktadır.



Erciyes Dağı'nda doğal ortamında bulunan yaban atları



### **Dağ Yürüyüşü**

Erciyes dağcılık ve buzul tırmanışlarının yanı sıra, yaz aylarında dağ yürüyüşü parkuru olarak da turizme hizmet etmektedir. En güvenli tırmanış, Tekir Yaylası'ndan yapılır. Erciyes için biraz güç, fakat daha zevkli tırmanış ise kuzey-batı yüzünden yapılır.

### **Tekir Yaylasından**

**Tırmanış:** Kayseri'ye 25 km. uzaklıkta bulunan Dağ evine (Tekir Yaylası), Şehir merkezindeki Han Cami yakınında ki Develi dolmuşları ile ulaşmak mümkündür.

Doruk tırmanışına Dağ evinden başlanır. 4 saatlik bir yürüyüşten sonra, Şeytan Deresi adı verilen vadiye varılır. Bozkırlarla kaplı vadi tabanının sağ kenarından tırmanışa devam edilir. İki saatlik bir yürüyüş ve tırmanıştan sonra Erciyes'in

doruğuna ulaşılır. Bu noktaya varan dağcı, batı kesimde yükselen ana doruğu rahatlıkla görür.

Aralıktaki boyun geçilerek ana doruğa varılır. Kuzey taraftaki kaya çatlağından çıkılır. Doğu yüzünden ipe inilir. Dağ evinden, doruğa çıkış ve dönüş normal hava koşulları altında 8-10 saatlik bir zaman alır.

**Kuzeybatıdan Tırmanış:** Kayseri'den otobüs veya otomobil ile Hacılar İlçesine gidilir.

Hacılar'dan sonra Aksu Yurdu üzerinden geçilerek Süt Donduran Yaylasına (2950 m.) kamp kurulur. Hacılar-kamp yeri arası mesafe 5 saatte gidilir. Doruk tırmanışı için kamp yerinden hareket edilir. Buzul üzerinden tırmanışa devam edilerek önce doğu zirvesine ulaşılır. Eğer buzulun sathı yumuşak kar ise iniş aynı yerden yapılır. Değilse, dağın batı yüzünden inilerek, kamp yerine dönülür.



Süt Donduran Kampı

## Fraktin Kaya Kabartmaları



Develi ilçesinde bulunan Hitit sanatının güzel örneklerinden Fraktin Kaya Kabartmaları

Develi ilçesinin güneydoğusunda Gümüşören köyü yakınlarındaki su kenarlarındadır.

Hitit sanatının en güzel örneklerini yansıtan bu kabartmalar M.Ö. 14. yüzyılda yapılmıştır. Çoğunlukla büyük kraların betimlemeleriyle donanmış kaya kabartmaları, Hitit İmparatorluk Çağı'nda, ülkenin doğal yol geçitleri ve su kenarlarındaki sarp kayaların yapay olarak düzeltilmiş yüzeylerinde, rölyef çalışılarak işlenmişlerdir. Fraktin Yazıtı da bir su kenarındaki kaya üzerine kabartma olarak yer almaktadır.

Fraktin Kaya Yazıtları, ilk kez 1880 yılında Sayce tarafından bulunmuş ve Ramsay ile Ho-

garth'ın 1893 yılındaki raporlarından sonra ilgi odağı olmuştur.

Kabartmalar, sert bir kaya yüzeyine bir friz gibi işlenmiştir. Frizin uzunluğu 3,25 m yüksekliği ise, 1.30 metredir. Burada bir tanrıya içki sunan (libasyon) kral ve kraliçe, yani III. Hattuşili (M.Ö. 1275-1250) ve Kraliçe Pudu-Hepa işlenmiştir.

Burada işlenen konu dinsel ve kralisal olup, hükümdar çifti libasyon yaparak, tanrıları kutarken gösterilmiştir.

Kraliçe betiminin arkasındaki yazıt, Kraliçe Pudu-Hepa'nın kökenini vermektedir. Bu işaretler Güterbock tarafından "Kazuwanna memleketinin kızı, tanrı tarafından sevilen" şeklinde okun-

muştur. Buradaki memleket adı Puduhepa'nın doğduğu Kizzuwatna'yı ifade eder. Kraliçenin libasyon yaptığı, karşısındaki oturan figür fırtına tanrısı Teşup olduğu belirtilmektedir. Tanrı ve kralın kıyafetleri birbirine benzer. Tanrı, kısa giysili, ucu sivri konik külahlı, sivri uçlu ayakkabıları ile tipik bir Hitit tanrısı ikonografisini yansıtır. Sol elinde bir üçgen=sağlık/tyilik işareti, sağ elinde omuzladığı ucu kıvrık litüsü ile gösterilmiştir. Bu tür tanrılar genelde Fırtına-Hava Tanrısı olarak algılanır. Tanrı ile kralın önünde bir sunak yer alır ki bu altınlar özgün Hitit sunakların bir örneğidir ve M.Ö. 2000 yıl boyunca kullanılmıştır.

Sol taraftaki sahnede tanrının karşısındaki kral betiminde de tek boy-nuzlu, sivri uçlu konik külâh dikkat çeker. Burada adı belirgin olan III. Hattuşili'nin bir tanrı gibi gösterilmiş olması, bu kabartmanın kralın ölümünden sonra yapılmış olduğunu akla getirir ve Hitit kaya anıtları arasında, bu tek örnekte, kraliçe bütün görsel ve yazınsal nitelikleriyle Büyük Kralı, yani ölmüş tanrı katına ulaşmış III. Hattuşili'yi aşmakta, Hatti Ülkesi'ndeki egemen ve güçlü pozisyonunu halkına vurgulamaktadır. Anıt, Pudu-Hepa'nın sağlığında oğlu Büyük Kral IV. Tudhaliya ile bir arada krallığı yönettiği yıllarda yapıldığı tahmin edilmektedir.

Hitit krallarının toprak ve kültür bakımından zengin güney ülkelerine ulaşmak için askeri yolculuklarında kullandıkları yolları, bu anıtları izleyerek saptamak mümkündür. Buna örnek olarak, Fraktin, aşçı, İmamkulu-Şimşekkaya, Hanyeri-Gezbel, Hemite, Sirkeli-Ceyhan kaya kabartmalarını ve bunları izleyen güzergâhı sayabiliriz. Bu kabartmaların amacı, tanrıların kut-sanması ve Büyük Kralın tanrılara minnettarlığının

görsel olarak dile getirilmesidir. Ayrıca, bu anıtların merkezi Hitit Krallığının egemenlik ve gücünü simgeleyen, birer anıt olarak da değerlendirilmektedir.



Şimşekkaya'da bulunan İmamkulu Kaya Kabartması

### İmamkulu Kaya Kabartması

Develi ilçe merkezine 40 kilometre uzaklıktaki İmamkulu köyünün Şimşekkaya mevkinde bulunmaktadır.

Bir kaya çıkıntısı olarak belirginleşen kaya kabartmaları, M.Ö.13. yüzyıla, Büyük Hitit Devleti dönemine aittir. Bu kabartmalar, Hitit döneminin Kizzuwatna'sına gidilen yolun üzerindeki yazıtlardan biridir. İri blok kayanın oval şekli verilmiş yüzeyinde yer alan fırtına tanrısı, üç dağ tanrısının eğilmiş başları üzerinde boğa koşulu bir arabaya binmiş olarak işlenmiştir.

Olasılıkla bu üç dağ tanrısı, bu yörenin dağlarını sembolize etmektedir. Bu dağ tanrılarını, aslan başlı demonlar yukarı kaldırdıkları ellerinde taşımaktadır. Tanrı

arabasının üzerinde ise üçgen bir kuş yer almaktadır. Sağ tarafta stilize çift başlı kartal üzerinde, çok tahrip olmuş, profilden uzun giysili, başında polos tipi bir şap-kayı taşıyan bir tanrıça betimi görülmektedir.

Tanrıça figürü ikonografik açıdan Yazılıkaya tanrıçalarını benzetmektedir. Fırtına-Hava tanrısının karşısında betimlenmiş olan tanrıça, tanrının eşi veya Yazılıkaya'da gözleendiği gibi Hapatu'nun arkasından gelen kızlarından birini anımsatır.

Sınırlı kompozisyon alanındaki istiflemeye denge, kenarlarda

betimlenmiş durağan figürlerin ortasında, devrimin egemen olduğu "göğün fırtına tanrısı" ve dört nala koşan arabası, tanrının karakterine uygun bir canlılıkla yontulmuştur. Hitit İmparatorluk Çağı'nda Hurri etkisinin Hitit kültüründe yer aldığı dönemlerde, özellikle Kral Hattuşili ve eşi Pudu-Hepa'nın egemenlik yıllarında, Hurri tanrılarının ve dağ tanrılarının da Hitit panteonunda yer almış olduğu bilinmektedir. Dağ tanrısı motifinin Hurri-Mitanni bölgesi kökenli olduğu belgelenmiştir. Bu kabartmada gözlenen Hurri ikonografisi ve etkileri de çarpıcıdır.

Bu kabartmada, Eski Hitit Çağı'nda, yani I. Hattuşili'nin Kuzey Suriye seferleri sırasında, boğaların çektiği savaş arabasıyla Toros Dağları'nın Hitit ordularına açan fırtına tanrısının mitolojik bir anımsanması söz konusudur; ayrıca bir mızrak ile yay taşıyan Kuwalamuwa isimli bir prens tasvir edilmiştir.

**Gereme Harabeleri**  
Develi ilçesinin 12 km. kuzeyinde ve Erciyes Dağı'nın güney eteğinde, Lifos tepesi ile Erciyes arasında kalan dik vadide bulunmaktadır.

Yüksekliği 2000-2500 metreyi bulan bölgenin etrafı kilise tepe, yamaç tepe, gök tepe ve kartın tepeleriyle çevrilmiştir. Bu bölgeye ilk önce Hattitler, Hititler; Asurlar, Firigyalılar, Romalılar gelmiştir. Bugünkü tarihi kalıntıları büyük bir çoğunluğu bölgeye en son gelen Bizans medeniyetine aittir.

Eski adı "Spistra" olan Gereme'nin Hristiyanlığın ilk dönemlerinde önemi daha da artmış, Hz. İsa'nın havarilerinden Aziz Paul, dini yaymak amacıyla 532 yılında Gereme'ye gelmiştir.

Nika isyanı ile baş gösteren resim ve heykellere karşı düşüncelerin Bizans'ın başkenti İstanbul'da yer bulamadığı anlaşılınca resme tapanlar Ürgüp-Göreme yöresine, resme tapmayanlar ise Gereme'ye gelerek yerleşmişlerdir. Bu göçlerle o dönemde Gereme nüfusunun yaklaşık 400 bin

olduğu sanılmaktadır. Gereme'deki Saint Paul taraftarları kendi yandaşlarını çoğaltmak için Gereme Hristiyanlarıyla savaşımlardır. Kendi yandaşları arasında bulunan asilerin günah çıkartmaları için çevre bölgelerden buralara kadar gelip yerleşmeleri nüfusun artışında büyük rol oynamıştır.

Zamanla bazı doğal afetler neticesinde şehir ve mabetlerden bir çoğu yok olmuştur. Şehrin her devri yaşadığı, kalıntılardan anlaşılmalıdır. Bazı yüksek mabet ve meskenlerin üst kısımları halen ayakta. Roma stili kemerler ve yöreye hâkim tepe üzerinde bulunan Paul Kilisesi'ne ait bazı sütunlar da hala yerinde durmaktadır.

Su aramak için yapılan bir çalışmada 20-30 m. toprak altında kemerlerin çıkması yöredeki afetlerin büyüklüğünü de ortaya koymaktadır.



Gereme'de bulunan çoğunlukla Bizans dönemine ait harabeler

## Kara Mustafa Paşa Kervansarayı



Incesu ilçe merkezinde Karamustafa Paşa Mahallesi'nde bulunmaktadır. Camisi, medresesi ve otuz dükkanlık pazar yeri ile bir külliye olan bu eseri 1670 yılında Osmanlı vezirlerinden Merzifonlu Kara Mustafa Paşa yaptırmıştır.

**Kervansaray:** Külliyein temel yapısını oluşturan Kervansaray, avlu ve kapalı bölümüyle külliyein doğu tarafının tümünü kaplamaktadır. Kervansarayın güney tarafındaki açık avlu, kuzey hariç üç yönden revakla çevrilidir. Yapı, tamamen kesme taştan inşa edilmiştir. Kuzeydeki kapı diğerlerinden daha büyük olup üzeri yuvarlak tonozlu ve kitabelidir. Kapalı bölümü 25.5x50 metre ölçülerinde düzgün bir dikdörtgen şeklindedir. Kapalı bölüm doğu-batı doğrultusunda üç sahna ayrılmıştır.

**Cami:** Külliye içerisinde yer almaktadır. Kare

planlı olup kesme taştan inşa edilmiştir. Avluya kuzey-batı yönde üzerinde kitabe bulunan yuvarlak kemerli bir kapıdan girilmektedir. Caminin girişi üzeri üç kubbe ile örtülü son cemaat yerinden sonra kitabeli bir kapıdan geçekleştirilmektedir.

Caminin içi ortada merkezli, köşelerde yuvarlak takviye kemerli yarım kubbelerle örtülmüştür. Caminin minaresi son cemaat yerine açılan kuzeybatı köşede yer almaktadır.

**Medrese:** Cami avlusunun batısında bulunmaktadır. Kesme taştan inşa edilen medrese L planlıdır. Yan yana yer-

leştirilmiş on hücreden oluşan medresinin yuvarlak kemerli girişinin hemen yanında üzeri kubbeyle örtülü büyük bir oda bulunmaktadır. Kubbeli odanın güney doğusuna doğru 7 hücre eklenmiştir. Hücrelere düz lentolu birer kapıyla girilmektedir.

**Hamam:** Tek hamam olarak inşa edilen yapı, yol düzenlenmesi nedeniyle zeminin 1.5 metre kadar altında kalmıştır.

**Çarşı:** Cami avlu duvanı ile kervansaray arasında konumlanmıştır. 11x77 m. uzunluğundaki bir sokağa kesme taştan yapılmış sağlı-sollu 32 dükkan oluşturmaktadır.

